



VAASAN  
YLIOPISTO

Sanomalehtiyliopisto kevät 2011

# KESTÄVÄ KEHITYS



JULKAISU  
No 34

Avoin yliopisto





**VAASAN YLIOPISTO**  
AVOIN YLIOPISTO

# **KESTÄVÄ KEHITYS**

Sanomalehtiyliopisto  
kevät 2011

**Julkaisija** Vaasan yliopisto, Levón-instituutti, Avoin yliopisto, PL 700, 65101 Vaasa.  
**www.uwasa.fi/avoin/**

**Toimittaja** Katja Sirviö.

**Kannen kuva** Rauno Kaikkonen. **Taitto** Merja Kokko.

ISBN: 978-952-476-400-1

ISSN: 1797-5026

# SISÄLTÖ

Sanomalehtiopisto valitsi opintojaksonsa aiheeksi yhden vaalikevään kuumista perunoista.....	7
MAAILMASTA ON KYSYMYS .....	10
Tavoitteena ihmiskunnan selviäminen.....	14
EKOLOGISESTI KESTÄVÄ KEHITYS – FRAASI VAI PELASTUS? .....	16
Ennen talkootyötä, nyt kestävä kehitysä .....	20
SOSIAALINEN KESTÄVYYS ON HYVINVOINTIYHTEISKUNNAN KOVAA YDINTÄ .....	22
Mikään ei kuulu kulttuurin ulkopuolelle.....	25
MIELETTÖMÄSTÄ KULUTUKSESTA KESTÄVÄÄN KEHITYKSEEN RAKENTUVAAN YHTEISKUNTAAN Suurkuluttaminen synnyttää syyllisyyden tunteita luonnon kohtelusta ja ennen kaikkea omasta itsestämme .....	27
”KULUTTAJIEN TIETOISUUS ON KASVANUT” Myös yrityksiltä tulisi vaatia eettisiä ohjeita noudattavaa toimintaa .....	31
KUSTANNUSTEN VÄHENTÄMINEN EI TARKOITA HALPATUOTANTOA Yksilölle riittää kyllä keinoja vaikuttaa yritysten kestävä kehityksen vakiintumiseen .....	33
Etanolia käytettiin biopolttoaineena Brasiliassa jo 35 vuotta sitten.....	36
KESTÄVÄ KEHITYS KÄYTÄNNÖSSÄ: ESIMERKKINÄ BIOPOLTTOAINEET .....	38



## Sanomalehtiyliopisto valitsi opintojaksonsa aiheeksi yhden vaalikevään kuumista perunoista

Vaasan avoimen yliopiston Sanomalehtiyliopisto tarjoaa tänä keväänä kurssin ”**kestävä kehitys**”. Päivän polttava aihe näki ideapalaverissa päivän valon jo pari vuotta sitten, ja on sen jälkeen jalostunut kokonaisuudeksi, joka noudattelee YK:n kestävän kehityksen jaottelua.

– YK:n ympäristön ja kehityksen maailmankomissio määritteli jo vuonna 1987 kestävän kehityksen osa-alueiksi ekologisen, sosiaalisen ja taloudellisen kestävyys ja lisäsi Rio de Janeirossa vuonna 1992 niihin vielä kulttuurisen kestävyys, kertoo kurssin tentaattori dosentti **Tarja Ketola**.

Ajatus kestävästä kehityksestä järjestettävänä kurssina juolahti puolestaan professori **Hannu Katajamäen** mieleen.

Hänen mukaansa kestävä kehitys liittyy laaja-alaisesti yliopiston ekokampustyöryhmään.

– Ekokampustyöryhmän yksi tehtävä on edistää kestävä kehitystä. Tätä kautta työryhmä saa näkyvyyttä kampuksella.

Sekä Ketola, Katajamäki että Avoimen yliopiston opintopäällikkö **Sonja Hakala** ovat yhtä mieltä siitä, että kurssi kestävästä kehityksestä viestii ympäristöasioiden kiinnostavan kampuksella.

Kestävä kehitys pyrkii ekologisin, sosiaalisiin, kulttuurisiin sekä taloudellisiin keinoin siihen, että maapallo säilyisi ja kehittyisi vastedes niin, että sen luonto ihmiset ja kulttuuri eivät tuhoutuisi.

– Maapallon tulisi säilyä hyvänä paikkana elää myös tuleville sukupolville, Ketola sanoo. YK on nostanut kestävän kehityksen esille jo 1980-luvulla, mutta vasta ilmastomuutoksen myötä myös keskiverto kansalainen on kiinnittänyt siihen huomiota. Neljännesvuosisata sitten kestäväällä kehityksellä haluttiin saada köyhille maille paremmat olot tuhoamatta jatkuvasti luonnonvaroja sekä hidastaa rikasten jatkuvaa rikkautumista luonnonvarojen kustannuksella. Tällä vuosituhanella kestäväällä kehityksellä yritetään hidastaa jo alkaneita luonnonmullistuksia. Kylmät talvet ja helteiset kesät ovat ilmastomuutoksen syytä siinä missä tulvat, myrskyt ja kuivuuskin.

– Tällaiset lämpötilojen muutokset vaikuttavat terveyteen. Toiset niihin sopeutuvat, toiset eivät, Ketola huomauttaa. Etelän ääri-ilmiöt vaikuttavat myös pohjoisiin maihin, jos ei muuten, niin ilmastopakolaisten kasvavalla määrällä.

– On tiettyjä ääri-ilmiöitä, joita ei enää voida pysäyttää, kuten jäätiköiden sulaminen. Talousajattelu on kuitenkin jo tiensä päässä, Katajamäki sanoo ja ottaa esimerkiksi Golfvirran, jonka tulevaisuutta ei voi ennustaa.

– Golfvirta on mahdollistanut maanviljelyn Suomessa. Jos virta ilmastomuutoksen takia kääntyy tai pysähtyy, voi Suomen ilmastokin kylmetä.

Hakala huomauttaa, että tavallisen kuluttajan tiedot esimerkiksi ilmastonmuutoksesta ovat varsin minimaaliset. Pohjalaisen kanssa yhteistyössä toteutettu sanomalehtiyliopisto tarjoaa nyt asiantuntijoiden tietoa sekä eväitä lisätiedon hakuun.

Kestävän kehitys on paitsi ajankohtainen näin vaalikeväänä myös kiinnostaa kansaa. Hakala kuvailee sitä herkkupalaksi, jollaisia sanomalehtiyliopiston kurssien pitäisi olla.

– Ja tämän vuoksi pelkästään seminaariin oi odottaa paljon osallistujia, sitä kohtaan on suuret odotukset, Hakala ja Katajamäki toteavat. Sanomalehtiyliopiston tarjoamat viisi opintopistettä voi suorittaa kuka vain. Hakala muistuttaa, että pisteet ovat kelpoisia kaikkiin yliopistomme tutkintoihin ja opintoja voi halutessaan jatkaa jopa sivuainekokonaisuuteen saakka.

– Lisäksi suoritettut pisteet voivat toimia ponnahduslautana yliopistotutkintoon asti. Avoin yliopisto tarjoaakin lähes kaikki ne oppiaineet, joita myös Vaasan yliopistossa voi lukea, Hakala muistuttaa.

– Kurssin suorittamiseksi ei tarvitse tehdä tenttiä. Kurssilla laaditaan kirjallinen työ itse valitsemansa kunnan, kaupungin tai valtion kestävästä kehityksestä kaikista neljästä näkökulmasta, Ketola kertoo kurssin suorittamisesta.



**Sanomalehtiyliopisto**  
 Osoite: Sanomalehtiyliopisto  
 Puhelin: 010-1234567  
 Faksi: 010-7654321  
 Internet: www.sanomalehtiyliopisto.fi



**VYV: Sanomalehtiyliopiston julkaisut**  
 VYV: Sanomalehtiyliopiston julkaisut  
 VYV: Sanomalehtiyliopiston julkaisut  
 VYV: Sanomalehtiyliopiston julkaisut



**Romanin kukaan**  
 Romanin kukaan  
 Romanin kukaan  
 Romanin kukaan

## Maailmasta on kysymys

**Maailmasta on kysymys**  
 Maailmasta on kysymys  
 Maailmasta on kysymys  
 Maailmasta on kysymys

**Maailmasta on kysymys**  
 Maailmasta on kysymys  
 Maailmasta on kysymys  
 Maailmasta on kysymys



**Maailmasta on kysymys**  
 Maailmasta on kysymys  
 Maailmasta on kysymys  
 Maailmasta on kysymys

**Maailmasta on kysymys**  
 Maailmasta on kysymys  
 Maailmasta on kysymys  
 Maailmasta on kysymys

**Maailmasta on kysymys**  
 Maailmasta on kysymys  
 Maailmasta on kysymys  
 Maailmasta on kysymys

**Maailmasta on kysymys**  
 Maailmasta on kysymys  
 Maailmasta on kysymys  
 Maailmasta on kysymys

**Maailmasta on kysymys**  
 Maailmasta on kysymys  
 Maailmasta on kysymys  
 Maailmasta on kysymys

## Kestävä kehitys nostettiin YK:ssä esiin yli 20 vuotta sitten

**Kestävä kehitys nostettiin YK:ssä esiin yli 20 vuotta sitten**  
 Kestävä kehitys nostettiin YK:ssä esiin yli 20 vuotta sitten  
 Kestävä kehitys nostettiin YK:ssä esiin yli 20 vuotta sitten  
 Kestävä kehitys nostettiin YK:ssä esiin yli 20 vuotta sitten

**Kestävä kehitys nostettiin YK:ssä esiin yli 20 vuotta sitten**  
 Kestävä kehitys nostettiin YK:ssä esiin yli 20 vuotta sitten  
 Kestävä kehitys nostettiin YK:ssä esiin yli 20 vuotta sitten  
 Kestävä kehitys nostettiin YK:ssä esiin yli 20 vuotta sitten

**Kestävä kehitys nostettiin YK:ssä esiin yli 20 vuotta sitten**  
 Kestävä kehitys nostettiin YK:ssä esiin yli 20 vuotta sitten  
 Kestävä kehitys nostettiin YK:ssä esiin yli 20 vuotta sitten  
 Kestävä kehitys nostettiin YK:ssä esiin yli 20 vuotta sitten

**Kestävä kehitys nostettiin YK:ssä esiin yli 20 vuotta sitten**  
 Kestävä kehitys nostettiin YK:ssä esiin yli 20 vuotta sitten  
 Kestävä kehitys nostettiin YK:ssä esiin yli 20 vuotta sitten  
 Kestävä kehitys nostettiin YK:ssä esiin yli 20 vuotta sitten

**Kestävä kehitys nostettiin YK:ssä esiin yli 20 vuotta sitten**  
 Kestävä kehitys nostettiin YK:ssä esiin yli 20 vuotta sitten  
 Kestävä kehitys nostettiin YK:ssä esiin yli 20 vuotta sitten  
 Kestävä kehitys nostettiin YK:ssä esiin yli 20 vuotta sitten



**Kestävä kehitys nostettiin YK:ssä esiin yli 20 vuotta sitten**  
 Kestävä kehitys nostettiin YK:ssä esiin yli 20 vuotta sitten  
 Kestävä kehitys nostettiin YK:ssä esiin yli 20 vuotta sitten  
 Kestävä kehitys nostettiin YK:ssä esiin yli 20 vuotta sitten

## MAAILMASTA ON KYSYMYS

Yhdysvaltalainen biologi **Rachel Carson** huomasi 1960-luvun alussa, että massoit-  
tain lintuja kuolee tietyillä alueilla. Hän julkaisi vuonna 1962 asiasta kirjan ”Äänetön  
kevät”, jossa hän osoitti lintukuolemien ja kasvinsuojeluaine DDT:n käytön välisen  
yhteyden. Carsonin havainto johti DDT:n kieltämiseen.

Carsonin teoksella oli myös kauaskantoisempia seurauksia. Ensi kertaa ryhdyttiin  
vakavasti pohtimaan talouden ja ympäristön välistä suhdetta. Oivallettiin pelkän talou-  
den ehdoilla etenemisen riskit: kasvit, eläimet ja ihmiset kärsivät.

Carsonin teoksesta katsotaan modernin luonnonsuojeluliikkeen alkaneen; sen  
vaikutuksesta syntyi globaali ympäristötietoisuus.

### Voimistuvat signaalit

Merkittävä talousehtoisen kehityksen kyseenalaistaja oli 1970-luvun alussa julkaistu  
Rooman klubin ensimmäinen raportti ”Kasvun rajat”, jossa tunnetut tiedemiehet ja  
- naiset pohtivat maapallon kestäkykyä ja luonnonvarojen riittävyyttä. He totesivat,  
että rajaton kasvu rajallisessa tilassa johtaa maapallon ja ihmiskunnan tuhoutumiseen.  
Ihmiskunnan on muutettava suuntaa.

Tärkeä herättäjä oli myös Yhdistyneiden kansakuntien asettama Norjan entisen  
pääministerin **Gro Harlem Bruntlandin** johtama komissio, joka vuonna 1987 julkai-  
semassaan raportissa ”Yhteinen tulevaisuutemme” tiivisti: ”Kestävä kehitys on kehitys-  
tä, joka tyydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta  
tydyttää omat tarpeensa.”

Alkuaan kestävä kehitys käsitettiin pelkästään ympäristön huomioon ottamiseksi.  
Ympäristö- tai ekologinen näkökulma on edelleen perustavanlaatuinen, mutta sen  
lisäksi kestäväan kehitykseen kuuluvat talous, kulttuuri ja sosiaaliset kysymykset.

### Kestävän kehityksen kokonaisuus

Eliöiden ja elottomien ympäristötekijöiden muodostamat toiminnalliset kokonaisu-  
det eli ekosysteemit ovat joustavia. Ne pystyvät sietämään määrättyyn rajaan asti ulkoi-  
sia häiriötekijöitä, kuten ilmansaasteita ja kemikaalipäästöjä.

Sietokyky voi kuitenkin lopulta pettää ja tapahtuu äkillinen romahdus. Romah-  
duksia voivat olla paikallisia, jolloin puhutaan saastuneista järvistä tai kasvillisuudesta  
paljaista metsälämpäreistä.

Pelottavimpana vaihtoehtona on koko maapallon suuren ekosysteemin, mahtavan  
elonkehän, suistuminen pysyvään häiriötilaan. Siitä seuraisi elämän tuhoutuminen.

Taloudellisesti kestävä kehitys ottaa luonnon tarpeet huomioon.

Tarvitaan ympäristön huomioon ottamiseen ohjaavia välineitä. Niitä ovat esimerkiksi teollisuuden päästöjen rajoittaminen, uusiutuvien energialähteiden käytön tukeminen, merkittävien hankkeiden ympäristövaikutusten arviointi sekä kansainväliset sopimukset, joiden avulla pyritään vähentämään ilmastomuutosta edistäviä hiilidioksidipäästöjä.

Talouden ja yhteiskunnallisen päätöksenteon mekanismit eivät myöskään saisi lisätä yhteiskunnallista eriarvoisuutta.

Tämä on sosiaalisesti kestävä kehityksen ydin. Sosiaalisesti kestävä kehitys takaa ihmisten oikeudenmukaisen kohtelun riippumatta heidän syntyperästään, varallisuudesta tai asuinpaikastaan.

Kulttuurisesti kestävä kehitys kunnioittaa ihmisten ja eläimien perusoikeuksia. Se vaalii ilmaisunvapautta, ihmisten välistä yhdenvertaisuutta, vahvistaa kulttuurista monimuotoisuutta ja takaa henkisen perinnön siirtymisen sukupolvelta toiselle.

Kestävä kehityksen toteutuminen edellyttää ympäristön, talouden, kulttuurin ja sosiaalisten tekijöiden samanaikaista huomioon ottamista. Kestävä kehitys edellyttää vahvaa yhteistä tahtoa. Julistukset ja kauniit periaatteet eivät riitä, elleivät ne muutu käytännön toiminnaksi.

## **Vaikutussyhteyksien monimutkainen kudelma**

11

Suomikin on sitoutunut kansainvälisiin sopimuksiin, jotka edellyttävät hiilidioksidipäästöjen vähentämistä. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi uusiutuvista energialähteistä valmistetun bioetanolin lisäämistä polttoaineeseen. Tästä on kysymys uudessa 95 E10 bensiinissä.

Biopolttoaineiden tarve lisääntyy tulevaisuudessa voimakkaasti esimerkiksi EU:ssa tehtyjen sopimusten seurauksena. Esimerkinomaisesti voidaan pohtia, minkälainen vaikutussyhteyksien kokonaisuus syntyisi, jos yhä suurempi osa biopolttoaineen tarpeesta tyydytettäisiin Kaakkois-Aasiassa kasvavien öljypalmujen tai Brasiliassa viljellyn sokeriruohon avulla. Vähitellen viljelmät laajenisivat, alkaisivat yksipuolistaa sademetsien ekosysteemejä ja heikentää hauraiden paikallisyhteisöjen omaehtoisen kehityksen mahdollisuuksia. Paikalliset kulttuurit uhkaisivat yksipuolistua. Länsimaiden polttoainetarpeiden tyydyttämiseksi vaadittaisiin yhä enemmän maa-alueita, jotka tarvittaisiin ruuantuotannossa.

Globaalissa katsannossa biopolttoaineet ovat esimerkki kestävä kehityksen tavoitteluun liittyvien mekanismien monimutkaisuudesta. Äärimmillään rikkaiden länsimaiden kolmannen maailman perinteiseen hyväksikäyttöön perustuva toimintatapa ei läpäisekään kestävä kehityksen testiä yhdelläkään kestävä kehityksen kriteerillä arvioituna.

## Pohjanmaa kestävän kehityksen eturintamaan

Suomessa on keskimääräistä paremmat edellytykset lisät omiin uusiutuviin energialähteisiin perustuvaa polttoaineen- ja energiantuotantoa.

Tämä on kestävän kehityksen näkökulmasta erittäin tärkeä kansallinen hanke, joka parhaimmillaan synnyttää maaseudulle tuhansia uusia työpaikkoja.

Pohjalaisilla yrityksillä ja korkeakouluilla on poikkeuksellisen runsaasti uusiutuvaan energiaan ja energiatehokkuuteen liittyvää osaamista.

Pohjanmaalla on hyvät edellytykset kehittyä uuden energian maakunnaksi ja kytkeytyä kestävän kehityksen globaaliin edistämiseen. Parhaimmillaan pohjalaista energiaosaamista voidaan käyttää myös osana Suomen kehitysyhteistyötä, jolloin kolmannen maailman paikallisyhteisöihin rakennettaisiin uusiutuviin lähienergialähteisiin perustuvia hajautettuja sähköntuotantojärjestelmiä.

## Uudet kehityksen mittarit

Bruttokansantuote on tuotettujen tavaroiden ja palvelusten rahassa mitattava yhteissumma. Bruttokansantuote on vallitseva alueiden ja valtioiden kilpailukyvyyn ja hyvinvoinnin mittari.

12 Kestävän kehityksen näkökulmasta bruttokansantuote on yksipuolinen indikaattori. Se ei ota huomioon talouden ympäristölle aiheuttamaa räsitusta.

Se kirjaa hyväksi sellaisenkin kehityksen, joka on ympäristön kannalta haitallista. BKT ei myöskään tunnista kansalaisten välisiä varallisuuseroja.

Suurenkin taloudellisen ja sosiaalisen eriarvoisuuden yhteiskunta voi näyttäytyä bruttokansantuotelaskelmissa edistyneenä.

Bruttokansantuotetta laaja-alaisempi mittari on esimerkiksi kestävän taloudellisen hyvinvoinnin indeksi (Index of Sustainable Economic Welfare, ISEW).

Se vähentää taloudellisten aktiviteettien myönteisistä vaikutuksista niiden ympäristöä ja yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta heikentävät vaikutukset. Tällä tavoin pelkästään talouden ehdoilla tapahtuvasta toiminnasta ”rangaistaan”.

Kun ISEW -indikaattoria ja bruttokansantuotetta on verrattu, on huomattu, että esimerkiksi USA:ssa hyvinvointia laajemmin mittaava ISEW-indeksi ei ole enää 1970-luvun jälkeen kasvanut, vaikka BKT:n kasvu on jatkunut (Hoffrén 2011).

Tämä osoittaa, että kestävän kehityksen näkökulmasta bruttokansantuote alkaa olla ongelmallinen mittari. Perinteinen talouskasvu ei takaa kestävää kehitystä.

Myös muita bruttokansantuotetta täydentäviä mittareita on kehitetty, kuten aidon kehityksen indikaattori (GPI). Niiden viesti on sama: mikäli yhteiskunnallisessa päätöksenteossa halutaan edistää kestävää kehitystä, bruttokansantuotteesta vallitsevana kilpailukyvyyn ja hyvinvoinnin mittarina on luovuttava, koska se yksipuolistaa ja tasapäistää käsitystämme edistyksestä ja hyvinvoinnista. Silti BKT:n asema on edelleen hyvin vankka.

Vaihtoehtoisten mittareiden laskentamenettelyt ovat monimutkaisia ja esimerkiksi EU:n jäsenvaltioiden poliittisten päättäjien on vaikea päästä yksimielisyyteen mittareiden eri osatekijöiden painottamisesta. BKT on näennäisen neutraali mittari ja sen käytössä ei tällaisia valintoja tarvitse tehdä. Paineet kestävän kehityksen huomioon ottavien mittareiden käyttöön ottamiselle ovat kuitenkin suuret. BKT ja pelkästään talouskasvuun nojaava käsitys yhteiskunnallisesta edistyksestä alkavat olla tiensä päässä.

## Motivoiva aihepiiri

Kestävän kehityksen periaatteiden opiskelu auttaa tekemään yhteisestä maailmastamme paremman ja turvallisemman paikan meille ja jälkeemme tuleville.

Maapallon seuraavan miljoonan vuoden kohtalo ratkaistaan lähivuosikymmeninä. Ei kannata jäädä katseella seuraamaan, kun tulevaisuutta tehdään. Syntymättömät sukupolvet kiittävät niitä, jotka osaavat toimia ajoissa.

*Hannu Katajamäki*

Kirjoittaja on aluetieteen professori Vaasan yliopiston filosofisessa tiedekunnassa

## Lähde

Hoffrén, Jukka (2011). Todellisen hyvinvoinnin seurantavälineiden kehittäminen. Ville Ylikahri (toim.) Onnellisuustalous. Vihreä sivistysliitto ry, 15-57.

# Tavoitteena ihmiskunnan selviäminen

## Ekologisesti kestävä kehitys huomioi ihmisiin vaikuttavat ympäristöhaitat

Ekologisesti kestävä kehityksen villeimmät kultaajat ovat ohi. Ympäristöajatukset, joista koko teema on saanut alkunsa, olivat kuuma peruna 1970–80 -lukujen aikana, jolloin alettiin kiinnittää huomiota siihen tapaan, jolla sodanjälkeinen sukupolvi oli nostanut omaa elintasoaan.

– Ekologisesti kestävä kehityksellä on pitkä historia, jota olen itse seurannut alusta asti. Kun idea lanseerattiin, se lähti liikkeelle ympäristöajattelusta, puhtaasti saastuttamisesta ja luonnonvarojen riittämisestä, Levón-instituutin kehittämispäällikkö Pekka Peura valottaa.

Pitkä historia on lähtöisin jo Suomen teollistumisen ajoilta. Sodanjälkeiselle sukupolvelle elintason nostaminen oli tärkeää, ja muut arvot unohtuivat nopeasti. Koko ajan kasvaneita vaikutuksia, kuten saastumista, ei osattu arvata.

– Saastuttaminen on puhuttanut eniten. Luonnonvarojen riittäminen on tullut mukaan myöhemmin, samoin vesistöt. 1980-luvulla puhuttiin happamoitumisesta, Peura kertoo.

14 Ekologisuus on myös ensimmäisiä kestävä kehityksen peruspilareita. Peuran mukaan muut osa-alueet; taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä kehitys seurasivat perässä myöhemmin.

Peura kuvailee ekologisesti kestävä kehitystä poliittiseksi ja yhteiskunnalliseksi ohjelmaksi, jonka perimmäinen pyrkimys on ihmiskunnan hengissä säilyminen.

– Ympäristöhaitat vaikuttavat suoraan ihmiseen, Peura huomauttaa ja viittaa muun muassa huonosti voiviin vesistöihin sekä Euroopan metsäkuolemiin. Tuorein esimerkki ympäristöhaittojen vaikutuksesta on ilmaston lämpeneminen.

Vuosikymmeniä sitten halveksitut ympäristöaktivistit ovat kuitenkin saaneet aikaan jotain konkreettista. Ekologisuuden ympärille on syntynyt oma hallintokunta – ympäristöhallinto – ja oma lainsäädäntö ja säädökset: jätevedetkin vaaditaan puhdistettavan.

Uudelle vuosituhannele tullessa kovaäänisimmät ympäristöliikkeetkin ovat hiljentyneet. Peura mainitsee esimerkkinä Kyrönjokiliikkeen, jonka ansiosta Kyrönjoen kosket säästyivät voimayhtiöiden kaavailemilta laitoksilta. Koskia suojelemaan säädettiin koskiensuojelulaki, ja Kyrönjokiliikekin sammui.

Suurin uhka ekologisesti kestävä kehitykselle on volyymin kasvu.

– Maapallon väestömäärä on tuplaantunut lyhyessä ajassa, ja kaikki ennusteet osoittavat, että kasvu jatkuu viivasuorana ylöspäin. Miten meillä riittää resursseja elintasaan? Peura heittää ilmoille kysymyksen.

Volyymi on kova ongelma ratkaistavaksi. Peuran mukaan lastista ei tulisi syödä, hän ehdottaakin ”koroilla elämistä”.

– Biomassa kasvaa, käytetään sitä.

Luonnossa liikkuvana ihmisenä Pekka Peura on jo lukioikäisenä tiennyt suuntautuvansa ympäristöalalle. Oppinsa hän sai Jyväskylässä, ja Vaasaan tie toi 1982, töihin vesipiirille.

– Olin aluksi sitä mieltä, että tänne en jää. Nyt en lähtisi millään, Peura toteaa.

Saaristo ja rantaviiva vetävät lintuharrastajaa. Lintujen ohella miehen vapaa-aika kuluu urheillen, varsinkin laduilla.

## PARILLA SANALLA

Artikkelisi aihe: Tärkeä yhteiskunnallinen muutosprosessi

Suomalainen talvi: Aivan loistava, varsinkin tämä talvi

Vaasalainen ihminen: Kaksi mieltä

Sinä ihmisenä: Rehellinen

Sinä tutkija: Innovatiivinen

*Katja Sirviö*



## EKOLOGISESTI KESTÄVÄ KEHITYS – FRAASI VAI PELASTUS?

Terminä idea kestävästä kehityksestä lanseerattiin jo Rooman Klubin Kasvun rajat teoksessa vuonna 1972. Varsinaisesti se ankkuroitiin yleiseksi konseptiksi YK:n Brundtlandin komissiossa raportissa vuonna 1987: *”Kestävä kehitys on kehitystä, joka tyydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa.”* Komission työ tuli monella tavalla kompromissina polarisoituneeseen ympäristökeskusteluun, joka oli kärjistynyt monella taholla, ja siitä tuli todellinen yhteiskunnallinen muutostekijä. Brundtlandin komissio tuli hakemaan yleisesti ja myös taloudellisesti hyväksyttyjä toimenpiteitä ympäristöongelmien välttämiseksi. Kestävän kehityksen idea nimittäin muhi ympäristöammattilaisten ja aktiivien keskuudessa jo vahvasti 1960–70 -luvuilla. Keskustelut saastumisesta ja luonnonvarojen riittävydestä olivat erittäin vilkkaita. Jo ennen Kasvun rajoja huomiota herättivät kuuluisat teokset *Hiljainen kevät* (Rachel Carson, 1962) ja *Ympyrä sulkeutuu* (Barry Commoner, 1970), ja entistä jyrkempien kannanottojen ohella alkoi syntyä kokonaisias kansanliikkeitä ajamaan ympäristöasioita.

16 Tyypillistä alkuvaiheessa oli keskittyminen ympäristöasioihin. Ekologisesti kestävä kehitys oli ajallisesti ensimmäinen pilari, jolla kestävä kehityksen idea pönkitettiin, ja se on ollut koko kestävä kehityksen idean lähtökohta. Vasta myöhemmissä määrittelyissä pilareita pystytettiin lisää. Ekologisesti kestävä kehitys on problemaattinen moniulotteinen globaali konsepti, jonka määritelmä on muuttunut ja uudelleen muotoiltu useaan kertaan. Sen juuret ovat luonnonsuojelussa sekä vaatimuksissa talouskasvun rajoittamiseksi tai jopa lopettamiseksi. Nykyään on päädytty *”ihmiskeskeiseen”* määrittelyyn, jossa taloudelliset, poliittiset ja kulttuuriset käytännöt ekologisten ohella otetaan huomioon. Ekologisesti kestävä kehitys nostaa esiin kaksi tärkeää näkökulmaa – toinen on itse aihe, eli se mitä ympäristön tilan muutos ja sen merkitys sekä syntymekanismi ovat, toinen taas koskee itse muutosta yhteiskunnallisena prosessina.

*”Suomalainen elää metsästä ja metsässä, ja – niin kuin akka tarussa – tappaa hän typeryyden ja ahneuden vimmassa kanan, joka hänelle kultamunia munii.”* Tämä saksalaisen metsätutkija Edmund von Bergin tokaisu vuodelta 1859 kertoo, että luonnon ryöstötalous tiedostettiin jo aikaa sitten. Tuolloin luonnonvarat aukenivat rajattomina ja kuin valloittajaa odottamassa.

Ravinnon ja myöhemmin elämän muun aineellisen perustan hankkiminen on ollut keskeinen osa ihmisen selviytymistaistelua, ja se on ollut ihmislajin evoluution tärkeimpiä valintatekijöitä. Niinpä kunkin yksilön ja sosiaalisen yhteyden kautta koko yhteisön ominaispiirteeksi on tullut henkilökohtaisen ja yhteisön aineellisen elintason maksimointi. Luonto on jo lähtökohdiltaan ollut ihmisen elinehto ja toimeentulon lähde. Voidaankin sanoa, että selviytymisen, kelpoisuuden ja hyvinvoinnin strategia on johtanut toiminnan malliin, joka on ollut luonnon ja luonnonvarojen käytön maksimointia.



Useimpien tilastojen mukaan ihmiselle on käymässä aivan samalla tavalla kuin käy eliölajille, joka ilman kilpailua valloittaa pienen resurssiltaan rajallisen ympäristön, esimerkiksi saaren: Alussa resurssit ovat pienelle populaatiolle runsaat ja kanta lisääntyy räjähdysmäisesti. Seurauksena on nopeasti kantokyvyn ylittyminen, eliö syö omat ja samaan syssyyn myös muiden lajien elinedellytykset. Nopeaa huippua seuraa vielä nopeampi romahdus.

Onko ihminen poikkeus tästä mallista? Kuten jo Thomas Malthus aikanaan 1700-luvun lopulla totesi, uskoi ja luotti, ihmislajin oman tietoisuuden pitäisi riittää kehityksen korjaamiseen, ja se ilman muuta on mahdollista. Toisessa vaakakupissa on luopumisen tuska ja suuretkin taloudelliset edut, joiden halijat muita helpommin ja ainakin toistaiseksi tuntuvat vastustavan kaikkea omiin etuisuuksiinsa liittyviä muutoksia. Sodanjälkeiseen aikaan saakka on ollut vallalla käsitys, joka vastaa tanskalaisen sosiologi Ester Boserupin mallia, ja joka edustaa yleisesti tunnettua teknologiauskoa: *Väestö levittäytyy uusille alueille, kunnes on pakko kehittää uusia innovaatioita, jotka nostavat yhteisön uudelle tekniikan ja luonnonvarojen käytön tasolle.*

Tämä malli toimii tarkasteltaessa yksittäistä pientä aluetta, jossa resurssien kuluminen loppuun voidaan välttää. Mutta kulttuurin leviämisen seurauksena laajemmassa mittakaavassa seurauksena on, että ”reservialueet” yksi toisensa perään joutuvat hyödynnetyksi. Hyvinvointi ikään kuin siirretään muualle, ja lopullinen seuraus on luonnonvarojen ehtyminen kaikilta alueilta ja samalla niiden täytyminen uudella väestöllä.

Päinvastaisen näkemyksen esitti aikanaan vanha kunnon Malthus: *Väestönkasvu johtaa ravinto- ja luonnonvarakriisiin, resurssit kuluvat väistämättä loppuun, ja ihmiskunnan elinmahdollisuudet tuhoutuvat – ellei ihmiskunta itse toteuta muutosta.* Boserup ja Malthus tarkastelevat samaa kokonaisuutta mutta eri mittakaavassa. Skaalat yhtyvät, kun resurssiltaan rajalliseksi alueeksi määritellään maapallo – kohtalonhetki on silloin kun uusia vapaita resursseja ei enää ole. Tämä onkin Boserupin mallin ”waterloo”: muuttoliike uusille alueille ei ole enää mahdollista, koska ne ovat jo täynnä, resurssien täydennysalueet on tyhjennetty, eikä innovaatioiden tuoma parannus enää riitä kompensoimaan kasvavan väestön tarpeita. Ihmiskunnan käsi hamuaa koko maapalloa, jonka resurssit eivät enää olekaan rajattomat.

Sosiologit ovat puhuneet jo vuosia yhteiskunnan itsereflektiosta. Käytännössä tämä termi tarkoittaa, että ihmiskunta kykenee toisaalta havaitsemaan itsensä kannalta haitallisia kehityskulkuja, toisaalta suorittamaan korjaavia toimenpiteitä. Tällä tavoin ihmiskunta mukauttaa toimintansa niin, ettei se sahaa omaa oksaansa, ja siis toimisi juuri Malthusin vanhan toiveen mukaisesti. Ympäristöajattelu ja sen mukaiset käytännön toimintamallit – eli lyhyesti idea ekologisesti kestävästä kehityksestä – on kuin malliesimerkki. Se on syntynyt itsereflektion logiikan mukaisesti. Suuret ympäristöhaitat ovat vähitellen alkaneet kohdistua suoraan ihmiseen, ainakin niin, että suurin osa ihmisistä pitää selviönä sitä, että syynä on juuri ihmisen oma toiminta.



Tätä vaikutusten kehää on havainnollistettu oheisessa kuvassa. Sen ylempi puolipallo edustaa ympäristöä ja alempi yhteiskuntaa. Nämä puolikkaat vaikuttavat toisiinsa. Oikeassa reunassa oleva nuoli osoittaa, että ihmiskunta vaikuttaa ympäristöön ja sen eri ekosysteemeihin. Vaikutukset aiheuttavat muutoksia ympäristön tilassa. Tämä tila voidaan havaita, ja ihmiset kokevat sen ympäristön tilan muutoksena. Luonnollisesti muutokset voivat olla myönteisiäkin, tällaistaahan juuri itsereflektion tarkoittamat parannukset olisivat.

Tosin haitallisuuden määrittelyn monopoli on itse ihmisellä, vieläpä kullakin yksilöllä erikseen. Ekosysteemin tila on dynaaminen ja jatkuvasti muuttuva. Ihmisen kannalta oleellista on ekosysteemin toimivuus ja kokonaisuus, jonka täytyy säilyä elinkelpoisena ja juuri ihmiselle. Varmaa on nimittäin, että minkä tahansa ihmiselle tuhoisan kehityksen jälkeen jonkinlaista elämää jää joka tapauksessa. Ilman ihmisarvoa on kyseessä vain muutos, jonka jälkeen elämä jatkuu mutta ilman ihmistä.

Ympäristön tila voidaan myös mitata, yhä useammin jopa mallintaa. Vaikka mallinnus onkin usein yksinkertaistamista ja sisältää epävarmuuksia, niin se on kuitenkin parantanut edellytyksiä ymmärtää aiempaa paremmin ympäristön tilaa. Joka tapauksessa ihmiskunta kykenee olemaan hyvin tietoinen ympäristönsä tilasta nykyisen tiedon perusteella.

Kuva osoittaa toisenkin tärkeän seikan: Itsereflektion mukainen toiminta on selvästi yhteiskunnallinen prosessi. Yhden ihmisen esittämänä monikaan asia ei vielä aiheuta muutosta, mutta silti jonkun täytyy asia ensin keksiä tai havaita. Prosessiin kuuluu, että havaintojen ja ideoiden on yleistytävä yhteisössä. Kaikista ideoista ei tietenkään tule laajasti ihmisyyhteisössä hyväksyttyjä, mutta jotkut asiat taas vakiintuvat osaksi yleistä mielipidettä. Hyvin tavallista on se, että ne joille asiat ovat esimerkiksi taloudellisesti epäedullisia, pyrkivät vaikuttamaan niin, ettei ko. asiaa hyväksytä yleisesti. Tämä on erityisen tyypillistä juuri ympäristökeskustelussa – pahimmat saastuttajat ja kestäättömän kehityksen uralla olevat toimijat ovat selvästi olleet niitä, jotka ovat menettäneet taloudellisia etujaan. Alemman pallonpuolikkaan mukaisesti monta vaihetta ja pitkä prosessi edeltää sitä, että yksittäisestä havainnosta päädytään käytännön toimintaan.

Erilaiset maailmanmallit toki ovat yksinkertaistuksia, mutta niiden sanoma on yksiselitteinen: Ei ole epäilystäkään siitä, että ihminen on käyttänyt liikaa materiaaleja ja energiaa. Niiden käyttö on ylittänyt kestävät rajansa. Kiihtyvää kasvua tuppaa aina seuraamaan romahdus, se on nykymenon yksiselitteinen visio. Kestävän kehityksen mukaiseen toimintamalliin omaksuminen on valtava muutos, ja usein sitä kuvataan vallankumouksena siinä missä maatalouden tai teollistumisen mullistuksia aikanaan. Yhden tai muutaman yksittäisen tekniikan käyttöönotto lopulta muuttaa skenaariota vain siinä, miten romahdus ajoittuu. On kyse kokonaisuudesta, joka edellyttää koko elämäntavan uudelleen arvioimista.

Tässä kiteytyy ympäristönsuojelun ja koko ihmiskunnan tulevaisuuden kohtalonkysymys: Kykeneekö ihmislaji sisäiseen säätelyyn – siis itsereflektioon ja ekologisesti kestäväan kehitykseen – ja hallittuun rakennemuutokseen, vai toimiiko se Malthusin mallin mukaan. Jo lapsikin oivaltaa, että rajaton kasvu ei ole mahdollista, ja itse aiheutettuun päänsärkyyn on vain yksi ratkaisu. Ihmiskunnan toiminta on suhteutettava maapallon resursseihin ja saatettava kestävälle uralle. Ainakaan toistaiseksi mistään globaaleista tilastoista ei löydy todisteita ihmiskunnan eduksi.

19

*Pekka Peura*  
Kehittämispäällikkö, Vaasan yliopiston Levón-instituutti

# Ennen talkootyötä, nyt kestävää kehitystä

**Osallistuakseen ihminen tarvitsee tänä päivänä uusia välineitä.**

Sosiaalisesti kestävästä kehityksestä puhuessaan Pirkko Vartiainen viittaa monesti osallistumisen tematiikkaan:

– Mitä enemmän ihmiset osallistuvat, sitä kestävämmällä pohjalla on sosiaalisen kehityksen ilmiö, sosiaali- ja terveyshallintotieteiden professori toteaa, mutta harmittelee, kuinka osallistumisen aika alkaa olla ohi.

– Nykyään ajatellaan, että ihminen ei halua osallistua.

Kansanäänestys on yksi osallistumisen tematiikan muoto, mutta Vartiaisen mukaan se ei riitä kertomaan, kuinka vakavissaan äänestäjät ovat. Taustalla pohditaan, vaikuttaako minun ääneni, samalla kun usko politiikkaa kohtaan heikkenee.

– Tarvitsemme muita välineitä osallistumiseen, jotta se tuntuisi kiinnostavalta, hän sanoo.

Vartiaisen mukaan yksilön sosiaalista kehitystä tehtäessä kestäväksi, otetaan huomioon koko yhteiskunta.

20 Käsitteenä sosiaalisesti kestävä kehitys on tuore. Aihetta ei ole tutkittu käsitteen sisällön tasolla kovin laajasti, ja viimeisen 20 vuoden aikana käsite on lähinnä vain jalostunut. Vartiaisen mukaan vahvistunutta termiä käytetään monipuolisesti.

– Muutos on tapahtunut käytännön tasolla. Normaaleja asioita ajatellaan sosiaalisesti kestävässä kehityksenä. Ennen talkoilla autettiin naapuria, nyt ne ovat kestävässä kehitystä, hän sanoo.

Vartiainen uskoo sosiaalisesti kestävässä kehityksen ilmaston aktivoituvan. Esimerkkinä hän mainitsee sairaanhoidon, minkä yhteydessä rahojen käyttöä on priorisoitava.

– Jos tuolloin ei kysytä ihmisten mielipiteitä, asiat ratkaistaan sosiaalisesti kestävässä kehityksen kannalta väärästä näkökulmasta, Vartiainen harmittelee.

Vartiainen on itse tutkinut paljon hyvinvointipalveluja, niiden laatua, toimintaa ja johtamista. Niissä yhteyksissä asiakkaan osallistumisen tematiikka tulee usein esiin. Hänen mukaansa asiakkaan pitäisi olla jäsen, jonka yläpuolelle viranhaltijat eivät asetu.

– Osallistumisen tematiikka pitää huomioida, mutta kaikki eivät voi itse päättää asioistaan, eikä kaikkia edes kiinnosta, hän myöntää.

Vaasaan Vartiainen muutti Vähäkyröstä parikymppisenä. Muutto Pohjanmaan sisällä ei ollut suuri muutto, ja Vartiainen onkin viihtynyt Vaasassa hyvin.

– Tutkijan on vaikea erottaa vapaa-aikaa työstä. Kesällä vietän vapaa-aikaani mökillä perheen parissa. Luen kyllä paljon muutakin kuin työkirjallisuutta, Vartiainen toteaa.

## MUUTAMALLA SANALLA

*Artikkelisi aihe:* Hyvinvoinnin ylläpitoa ja lisäämistä ihmisen näkökulmasta.

*Suomen talvi:* loistava, neljä vuodenaikaa, joten olemme onnekkaita.

*Vaasalainen ihminen:* Suhteessa vähemmän pohjanmaalaisia kuin muut pohjanmaalaiset.

*Sinä professorina:* Innovatiivinen, tiimin tasavertainen, jonka ei tarvitse korostaa professoriuttaan.

*Sinä ihmisenä:* Pitkäpinnainen, mutta suuttuessa suuttuu kyllä.

*Katja Sirviö*



# SOSIAALINEN KESTÄVYYS ON HYVINVOINTIYHTEISKUNNAN KOVAA YDINTÄ

Sosiaalisesti kestävä kehitys (tai sosiaalinen kestävyys) on termi, jota on ryhdytty käyttämään hyvinvointiyhteiskuntaa koskevista analyyseissä kiihtyvällä vauhdilla. Mitä sosiaalisesti kestävä kehitys sitten on? Kysymykseen on uskomattoman vaikea antaa yksiselitteistä vastausta, mutta koetan tässä artikkelissa ottaa esiin teeman niitä puolia, jotka tuntuvat hyvinvointiyhteiskunnan kannalta kiinnostavilta. Näin toimien voin nostaa esiin kolme eri näkökulmaa, jotka kaikki valottavat sosiaalista kestävyyttä eri tavalla.

Ensiksi, sosiaalinen kestävyys on oikeudenmukaisuutta ja tasa-arvoa, eli asioita, jotka ovat olleet ja ovat edelleenkin suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan kulmakivet. On mahdotonta nähdä tilannetta, jossa hyvinvointiyhteiskunta tietoisesti luopuisi oikeudenmukaisuuden tai ihmisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteesta.

Toiseksi, sosiaaliseen kestävyYTEEN liittyy ajatus yhteiskunnasta, joka tukee ihmisten mahdollisuuksia vaikuttaa omaan elämäänsä. Tämä on asia, johon on viitattu usein viimeisten parin vuosikymmenen aikana, joko yltiöpäisenä yksilön vastuun korostamisena tai maltillisena ajatuksena siitä, miten ihmisiä parhaiten voitaisiin motivoida toimimaan oman hyvinvointinsa eteen.

22

Kolmanneksi, sosiaalinen kestävyys liitetään yhteisöllisyyteen, ajatukseen, jonka mukaan hyvinvointiyhteiskunnan tehtävänä on ylläpitää ja vahvistaa ihmisten yhteisöllistä identiteettiä, joka voi ilmetä esimerkiksi poliittisena tai sosiaalisena osallistumisena.

Olen edellä määritellyt sosiaalisesti kestävä kehityksen käsitteellistä sisältöä. Seuraavaksi voimme kysyä, mihin sosiaalisen kestävyden teema-alueita tarvitaan, mihin sillä pyritään? Näkemykseni on, että lähtökohtaisesti sosiaalisen kestävyden käsitteellä on haluttu nostaa ”sosiaalinen” osaksi keskustelua, joka käsittelee yhteiskunnan muutosta sekä tulevaisuuden kehittämistarpeita ja toimintamalleja. Tässä on monella tapaa onnistuttukin. Yhteiskunnallisessa keskustelussa sosiaalista kestävyttä pidetään lähes yhdenvertaisena ekologisen ja taloudellisen kestävyden käsitteiden kanssa. Lisäksi myönnetään, että kaikki kolme ovat merkittäviä kestävä kehityksen osa-alueita. Edellä sanottu on vahvasti ideologista pohdintaa, mutta asialla on myös käytännölliset lähtökohtansa. Ottamalla käyttöön termin sosiaalisesti kestävä kehitys, on löydetty toimiva yhteys hyvinvointipolitiikan sekä ympäristö- ja talouspolitiikan välillä. Tämä on merkittävää, sillä kukin politiikan alue on keskeinen hyvinvointiyhteiskunnan edellytysten säilymisen kannalta.

On vaikea nähdä kehitystä, jossa aikamme suurimpia haasteita kuten globalisaatiota, väestörakenteen muutosta, lisääntyvää köyhyyttä, toimivaa ympäristöä tai terveyden ja koulutuksen puutteita ei entistä vahvemmin ratkaistaisi eri politiikkalohkojen yhteisin keinoin. Itse asiassa edellä kerrotuista asioista huolehtiminen on edellytys sille, että voimme ylipäätään puhua sosiaalisesti kestävästä yhteiskunnasta.

Millainen sosiaalisesti kestävä yhteiskunta sitten olisi? Millaisia asioita siihen liitetty? Yritän vastata näihin kysymyksiin tarkastelemalla sosiaalista kestävyyttä oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon sekä ihmisten osallistumisen ja vaikuttamisen kannalta. Hyvinvointiyhteiskunnan näkökulmasta oikeudenmukaisuus tarkoittaa esimerkiksi sitä, että kansalaisille luodaan mahdollisuus toimia siten, että he voivat elää ihmisarvoista elämää, kehittää omia kykyjään ja tulla kohdelluksi oikeudentunnon mukaan. Tasa-arvoisuus asettuu samaan kategoriaan, tasa-arvoisuutta on esimerkiksi mahdollisuus käyttää julkisia palveluja samoin edellytyksin riippumatta siitä, missä asuu ja elää. Toisin sanoen, tasa-arvoisessa hyvinvointiyhteiskunnassa kansalaisille taataan ne julkiset palvelut, joihin hän on oikeutettu varallisuuteen, sukupuoleen, koulutukseen tai muuhun vastaavaan katsomatta.

Miten sosiaalisesti kestävä kehityksen ajatussuunnalla sitten voidaan vahvistaa oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon toteutumista yhteiskunnassa? Näkemykseni on, että sosiaalinen kestävyys on idea, joka korostaa hyvinvointiyhteiskunnan perusperiaatteita ja jaettuja arvoja. Käytännössä tämän ei ole vaikeata koska suomalainen hyvinvointipolitiikka nojaa vielä nykyäänkin vahvaan kansalaisten tukeen.

Suomalaiset ovat valmiita panostamaan hyvinvointiyhteiskunnan perusarvojen toteuttamiseen, erityisesti lasten, nuorten ja vanhusten palveluihin. Voidaan jopa puhua eräänlaisesta yhteiskuntasopimuksesta, jossa kansalaiset ja poliittiset päättäjät ovat valmiita toimimaan yhdessä siten, että asetettuihin tavoitteisiin päästään. On toki myönnettävä, että oikeudenmukaisuus ja tasa-arvo voivat näyttäytyä saman kolikon eri puolina. Aina ei ole olemassa selkeää yhteisymmärrystä siitä, mikä on oikeudenmukaisista toisaalta kansalaisten ja toisaalta hyvinvointijärjestelmän kannalta katsoen.

Voimme kysyä onko oikeudenmukaista se, että kotihoidon henkilöstöllä on aikaa viipyä yhden vanhuksen kotona viisi tai kymmenen minuuttia? Järjestelmän kannalta näin voi olla, mutta yksilön kannalta ei, sillä toimiva kotihoito ja ikäihmisten pärjääminen ovat monelta osin suorassa syy-seuraus- suhteessa toisiinsa. Omasta mielestäni toimiva kotihoito on hyvä esimerkki sosiaalisesti kestävästä kehityksestä.

Otetaan toinen esimerkki. Mikä olisi parempaa sosiaalisesti kestävä kehitys kuin se, että pidetään huoli lasten ja nuorten koulutuksesta ja koulutuksen jälkeisestä työllistymisestä? Tähän pitäisi olla varaa ja keinoja – Suomessa jää vuosittain noin pari sataa nuorta vaille peruskoulun päästötodistusta ja noin 7 % ikäluokasta jää vaille jatkokoulutuspaikkaa. Lisäksi suuri määrä nuoria keskeyttää opintonsa vuosittain. Tämä on vastoin kaikkia suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan perusarvoja ja aivan selkeästi vastoin sosiaalisesti kestävä kehitys. Mikä neuvoksi? Tarvitaan toimenpiteitä, jossa kaikki mahdolliset tahot valjastetaan koulussa pysymisen ja koulutuksen loppuun saattamisen tehtävälle.

Sosiaalisesti kestävä kehityksen toinen tässä esille otettava teema on ihmisten mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa itseään ja yhteiskuntaa koskevaan päätöksentekoon. Kansalaisten osallistuminen voidaan jakaa kolmeen luokkaan, joita ovat suora ja epäsuora osallistuminen sekä osallistuminen omia tai perheensä asioita koskeviin päätöksiin. Kansalaisten laajempi mahdollisuus osallistua itseään koskeviin päätöksiin

on ollut keskeinen tavoite julkisten palvelujen kehittämisessä jo pitkään. Puhutaan asiakasosallistumisesta tai asiakasorientaatiosta, joka tarkoittaa yksilön autonomian kunnioittamista ja mielipiteiden kuulemistä. Tavoite on hyvä ja kannatettava.

Totuuden nimissä on kuitenkin todettava, että ihmisten osallistumisen mahdollisuuksia rajoittavat sekä järjestelmä- että yksilökohtaiset tekijät. Järjestelmä ei aina ole halukas kuulemaan tai kuuntelemaan eikä yksilöllä aina ole mahdollisuutta ja kykyä toimia aktiivisena osallistujana asioissa, jotka koskevat häntä tai hänen perhettään. Suora osallistuminen tarkoittaa sitä, että henkilö toimii aktiivisesti esimerkiksi puoluepolitiikassa tai muussa yhteiskunnallisessa toiminnassa. Epäsuoralla osallistumisella tarkoitetaan vaikkapa äänestämistä.

Yleinen käsitys yhteiskunnassamme on, että ihmisten kiinnostus yhteisten asioiden hoitamiseen on vähentynyt ja koko ajan vähenemässä. Mistä tämä johtuu? Uskon, että osaksi siitä, että meillä ei ole käytössä ihmisiä motivoivia suoran osallistumisen muotoja. Tarvitsemme keinoja, joissa osallistuminen antaa mahdollisuuden todelliseen vaikutusmaiseen, ei pelkän keskustelun ylläpitämiseen. Erilaisia suoran demokratian muotoja on monia. Sosiaali- ja terveyshallintotieteen oppiaineessa toteutettiin koulu-yhteisöä käsittelevä nuorten kansalaisraatikokeilu syksyllä 2010. Raati osoitti, että nuoret ovat halukkaita ja kyvykkäitä puuttumaan koulumaailman kehittämiseen, kunhan vaikuttamistavat ovat toimivia.

24 Tulemme saamaan laajempaa informaatiota siitä, millaisiin suoran osallistumisen muotoihin ja millä ehdoilla suomalaiset olisivat valmiita, kun analysoimme tutkimuksessa ”Ihmisen ääni” kerättävää materiaalia seuraavan neljän vuoden aikana. Tutkimushankkeen rahoittajana toimii Suomen Akatemia ja siinä ihmisten osallistumisen eri näkökulmia tullaan valottamaan myös kansainvälisen yhteistyön avulla.

*Pirkko Vartiainen*

Sosiaali- ja terveyshallintotieteen professori Vaasan yliopistossa



# Mikään ei kuulu kulttuurin ulkopuolelle

**Kestävä kehitys ei ole vain taloudellinen asia, sanoo Gerald Porter, ja huhuilee myös kulttuurin ja tavan perään**

Kulttuurisesti kestävä kehitys on muutakin kuin ympäristöasioita. Gerald Porterin mukaan kestävä kehitys on osa kulttuuria, ja mies huomauttaakin, että mikään ei kuulu kulttuurin ulkopuolelle.

– Miksi reagoimme voimakkaasti maahanmuuttoon, mutta emme maapallon lämpenemiseen, Porter heittää kulttuurisesti kestävästä kehitystä kuvaavan kysymyksen. Ulkomaalaisena Porter seuraa mielenkiinnolla suomalaisten suhtautumista omiin asioihinsa. Yksi huomio suomalaisesta kestävästä kehityksestä on kansalaisten puritanismi: Briteistä 30 vuotta sitten Suomeen tullut Porter mainitsee esimerkkinä Newsweekin gallupin, jossa Suomi äänestettiin onnellisimmaksi maaksi.

– Ensin gallupin tekijöitä syytettiin laskuvirheestä, ja sitten alettiin pohtia, kuinka paljon meillä onkaan parannettavaa. On olemassa sanonta ”on lottovoitto syntyä Suomeen”, mutta reaktio on täysin päinvastainen, Porter kuvailee suomalaisia.

Porter työskentelee yliopistolla englannin laitoksen professorina, mutta toimii vapaa-ajallaan aktiivisesti ympäristöseuroissa sekä maahanmuuttoviraston varapuheenjohtajana. Mies kuvailee itseään vanhaksi radikaaliksi ja aktiiviksi muissakin paikallisliikkeissä.

– Kotimaassani ei tällaisiin asioihin kiinnitetty huomiota. Suomessa puhutaan rohkeasti. Oxfordin yliopistosta jäi käteen aika vähän, Porter muistelee.

– En ole taloushenkilö, eikä minun tehtävä ole neuvoa. On kuitenkin hyvä, että joku ymmärtää, että kestävä kehitys ei ole vain taloudellinen asia. Myös kulttuuri ja tavat ovat tärkeitä, professori huomauttaa.

– En kuitenkaan halua, että lapsenlapseni syyttävät meidän sukupolvea, ettemme tehneet tarpeeksi muutoksia, Porter toteaa. Porter kuvailee itseään saarnaajaksi, mutta tunnustaa elävänsä, kuten muutkin.

– Luulen, että yksilön valinnat eivät lopulta ratkaise vaan koko maailman valinnat.

Porter on vapaa-ajallaan aktiivinen myös omissa harrastuksissaan. Laulun tutkimus ja musiikin tekeminen ovat lähellä miehen sydäntä – olleet sitä jo 80-luvulla Turun yliopistossa. Yliopiston rehtorista Matti Jakobssonista on vuosien varrella tullut Porterille tärkeä bändi ja soittokaveri.

– Harrastuksina minulla on kaikki, mihin ei liity koneita. Kun pilkon polttopuita, naapuri tulee tarjoamaan moottorisahaa. Sama naapuri on ylipainoinen. Käsillä tekeminen tekee hyvää, hän iloitsee.

## PARILLA SANALLA

*Artikkelisi aihe:* toteutettava, välttämätön  
*Suomalainen talvi:* loistava, paras kausi, paranemassa  
*Vaasalaiset:* kotikaupunki, parhaat ystävät täällä  
*Sinä proffana:* tavoitteellinen, kapinallinen  
*Sinä ihmisenä:* onnellinen, tuottoisa

*Katja Sirviö*



# MIELETTÖMÄSTÄ KULUTUKSESTA KESTÄVÄÄN KEHITYKSEEN RAKENTUVAAN YHTEISKUNTAAN

## Suurkuluttaminen synnyttää syyllisyyden tunteita luonnon kohtelusta ja ennen kaikkea omasta itsestämme

Tapa puhua modernista kulutuskulttuurista on täynnä oletuksia, joiden juuret johtavat muinaisiin uskomuksiin, mutta joiden soveltaminen planeettamme nykytilaan nostaa esiin hyvin olennaisia ja tärkeitä kysymyksiä. Eräs näistä oletuksista on, että ihminen ei ole vain osa luontoa, symbioottisessa suhteessa luontoon, vaan ihmisen tulee hallita luontoa. Toisena oletuksena voidaan pitää uskomusta näkyvästä kulutuksesta statuksen ja onnistumisen merkinä. Uskomuksia on monia.

Korkean kulutuksen ja kasvun yhteiskunnan vastustaminen on erittäin vaikeaa, ja siihen tarvitaan hyvää itsetuntoa ja itsensä tuntemista. Kulttuurintutkimus tekee tässä merkittävää työtä tutkimalla arvojen, asenteiden ja kulutustavaroille (esim. autoille, asusteille ja musiikille) antamiemme merkitysten taustoja pintaa syvemmältä. Kun ymmärrämme niiden historiallisen lähtökohdan, meidän on mahdollista myös nähdä erilaisia tulevaisuuden malleja. Tulevaisuuden yhteiskunta voi olla riippumaton öljystä tai teollisesta lihantuotannosta aivan kuten on tapahtunut muidenkin ilmiöiden suhteen. Isorokko, cfc-kaasut ja DDT ovat jo menneisyyttä. Kun ymmärrämme arvojen ja asenteiden kehittymistä historian taustaa vasten, on myös mahdollista kuvitella erilaista tulevaisuutta, missä elämme hyvin, mutta elämänlaatumme kuluttaa vain sen, minkä maapallo voi tarjota – ei kahden ja puolen planeetallisen verran resursseja, joita suomalaisenelintason saavuttaminen koko maapallolla vaatisi.

Millainen olisi siis kestävään kehitykseen perustuva yhteiskunta? Söisimmekö vain raakaa, paikallisesti tuotettua ruokaa, käyttäisimmekö vaatteita kunnes ne hajoavat päällemme, pyöräilisimmekö töihin? Tällainen yhteiskunta on ollut olemassa lähimenneisyydessä. Englanninkieliset termit ”degrowth” (muuttumaton, kasvun pysähtyminen) ja ”downshifting” (henkilökohtaisen kulutuksen pienentäminen) ainakin viittaavat maailmaan, jonka keskeisiä käsitteitä olisivat velvollisuus ja minimalismi. Kasvun pysähtyminen kuulostaa luonnonvastaiselta. Molemmat käsitteet ovat lähtöisin Amerikasta, missä jatkuva eettinen taistelu kulutushuumaan vastaan on yksi puritanismin myönteisistä piirteistä.

Ranskalainen filosofi Roland Barthes kuvaa syvälle juurtuneita uskomusjärjestelmiä ideologioina, jotka on helppo tunnistaa muissa kuin omassa yhteiskunnassamme. Tätä kuvaa hyvin kiinalainen sanonta ”kalat tunnistavat veden viimeisinä”. Esimerkiksi lähes universaali pukeutumissääntö (tyttöjen väri on vaaleanpunainen, poikien sininen) on yllättävän nuori. Vaikka on aivan selvää, että yhteiskunnallinen kehitys määräytyy suurelta osin meistä riippumattomista yksilöllisistä (sukupuoli, ihonväri, yhteiskuntaluokka) ja ulkoisista tekijöistä (työttömyys, sairaus, sota, teknologiset muutokset),

yksilöllisyys (individualismi) ja sen sisältämä ajatus, että ”jokainen on oman onnensa seppä” on nyky-yhteiskuntamme vallitsevin ideologia.

Barthes korostaa myyttien merkitystä. Myytit ovat syvään juurtuneita uskomuksia (vapaudesta, vallasta, luonnosta jne.), jotka ovat erittäin tärkeitä esimerkiksi mainonnassa, politiikassa ja tiedotusvälineissä. Barthesin mukaan kuluttamme hyödykkeitä yhtä lailla niiden merkitysten, itseilmaisun ja mielihyvän vuoksi kuin niiden materiaalien ominaisuuksien vuoksi. Eräs voimakkaimmista myyteistä on ”puhdas luonto”. Korkean teknologian tuotenimet hyödyntävät luonnolle annettua merkitystä: ”Apple”, ”Amazon”, ”iPod” ja ”Twitter” (linnunlaulu) ovat tästä hyviä esimerkkejä. Mainokset vetoavat myyttiin kadonneesta paratiisista, jossa aina paistaa aurinko, jossa tuoksuvat äidin sämpylät, ja jossa elämme ikuisessa lapsuudessa. Kesämökkien kasvava kysyntä kuten myös turmeltumattomien lomakohteiden etsintä osoittaa ihmisen kaipuuta takaisin luontoon. Tässä onkin kestävän kehityksen elämäntyylin tulevaisuuden suomalainen yhteiskunta. Siinä ei palata takaisin romanttiseen yksilökuvaan (”suo, kuokka ja Jussi”), vaan yhteiskuntaan, jossa tehdään asioita yhdessä eikä tavoitella voittoa: talkoot, verenluovutus, jokamiehen oikeus ja vaikkapa Linux. Nämä jäävät ehkä jäljelle vaikka Nokia menetettäisiinkin.

28 Kulttuurisesti kuluttamamme tuotteet ovat merkkejä, jotka toimivat erilaisissa merkitysjärjestelmissä. Vaatteet ovat sekä kulutushyödykkeitä muodin merkitysjärjestelmässä, mutta myös tapa jolla voimme rakentaa identiteettiämme. Mainosten mukaan autolla ajaminen (itsessään hyvin passiivista toimintaa) tekee meistä seikkailumielisiä ja jännittäviä. Autolla ajaminen on hyvä esimerkki mainoksen kätkemästä totuudesta, jonka vanha sufilainen sanonta ilmaisee osuvasti: totuus löytyy vastakohdasta. Niinpä automainokset sijoitetaan tavallisesti keskelle kaunista maisemaa, vaikka autot ovat itse asiassa suurin kaupunkien ilmansaastuttajista. Samoin suuret marketit mainostavat tuotteidensa tuoreutta, vaikka jokainen tietää, että markettien tuoreus ei pysty kilpailemaan markkinakojujen tuotteiden kanssa. Näiden merkitysjärjestelmien ymmärtäminen on ensimmäinen askel kulutustottumustemme muuttamisessa.

Puhumme myös talouselämästä luontoon viittaavilla vertauksilla. ”Kasvu” on tästäkin hyvä esimerkki. Tiedotusvälineissä, jotka katsovat elämisemme laadun olevan suorassa yhteydessä kasvavaan kulutukseen, kasvua kuin kasvua pidetään hyvänä asiana: ”Valtiovarainministeriö ennustaa, että Suomen talous kasvaa seuraavat kaksi vuotta hyvää vauhtia” (Helsingin Sanomat 21.12.2010). Se on kuin polkupyörä. Jos lakkaamme polkemasta, pyörä kaatuu. Joudumme jatkuvasti korvaamaan vanhoja tuotteita uusilla, vanhat vinyylilevyt, videokasetit ja CD-levyt ovat kukin kokeneet saman kohtalon. Olisikin hyvä muistaa, että teknologiset uutuudet ovat usein syntyneet sotateollisuuden sivutuotteina: gps-järjestelmä syntyi ensin sotateollisuuden käyttöön, siirtyi sieltä rikkaiden leluiksi ja päätyi lopulta älypuheliini. Kuinka mielettömästi kulutuksesta voidaan päästä kestävään kehitykseen rakentuvaan yhteiskuntaan? Yksilötasolla ”kestävä kehitys” on eräs niistä iskulauseista, jotka perustuvat syyllistävään kahtiajakoon: ”meidän täytyy katua ja parantaa tapamme” tai ”oletko osa ongelmaa

vai sen ratkaisua?”. Suurkuluttaminen synnyttää meissä myös puritaanisia syyllisyyden tunteita luonnon kohtelusta, ja ennen kaikkea omasta itsestämme. Dieetit ja kuntosalikäynnit ovat rangaistuksia henkilökohtaisesta epäonnistumisesta, synneistä jotka saavat meidät näyttämään vanhoilta ja epämiellyttäviltä. Ahneus ja itsekkyyks eivät kuitenkaan voi olla henkilökohtaisia epäonnistumisia niin kauan, kun rajoittamatonta kulutusta tuetaan julkisesti niin hallituksen julkisilla toimilla kuin opettamalla sitä yliopistoissa. Se että olisimme kaikki yhtä syyllisiä, ei myöskään ole totta. Rikkaat ja köyhät eivät tuhoa luontoa yhtä paljon. Korkea tulotaso johtaa korkeaan kulutukseen. Tulonsaajista rikkaimpien kymmenen prosentin kulutus on yhtä suurta kuin kaikkien muiden kulutus yhteensä. Suomen eniten ansaitsevien suhde tuloasteikon pohjaa pitäviin oli kuusikymmenluvulla 30:1. Tällä hetkellä tuo suhde on 500:1. Yhden sukupolven aikana Suomesta on tullut yksityisen varakkuuden ja julkisen köyhyyden yhteiskunta. Yksilöikäytymisen muuttaminen yksi kerrallaan ei muuta ongelman ydintä. Kuluttaminen on osa talousjärjestelmää, jonka muuttaminen täytyy tapahtua instituutioiden, ei yksilöiden, tasolla. Kierrättäminen onnistui vain kun kunnat ottivat sen tehtäväkseen, ja näin tulee tapahtumaan myös monien muiden asioiden kohdalla. Vasta kun on tarjolla edullinen ja toimiva joukkoliikenne, yksityisautoilua voidaan vähentää.

Uudistus voisi myös alkaa esimerkiksi työviikosta, joka nykyisellään perustuu kahteen ristiriitaiseen ideologiaan:

- 1) puritanismin periaatteeseen, jonka mukaan ympäristö arvostaa kovaa työntekoa, ja
- 2) kateuteen pohjaavaan lotto-filosofiaan, jonka mukaan onnellisuutta on olla niin rikas, ettei tarvitse tehdä työtä.

29

Monet tutkimukset ovat osoittaneet, että, tietyn tason ylittävä vauraus, kuten suurkuluttaminen, ei tuo mukanaan onnea. Sigmund Freudin mukaan tämä johtuu siitä, ettei vaurastuminen ole lapsuuteen kuuluva toivomus. Ristiriidan poistamiseksi meidän tulee arvioida työn käsite uudelleen. Perunoiden kasvattaminen ja lasten hoitaminen tulee myös nähdä työnä. Jotta voidaan säästää aineellisia resursseja ja turvata yksilöiden hyvinvointi, lähempänä 20 tuntia oleva työviikko jaettu tasaisemmin yhteiskunnan jäsenten kesken voisi olla tavoite. Tämänkaltaisia radikaaleja ajatuksia ovat esittäneet tutkijat (tässä tapauksessa Anna Coote, New Economics säätiöstä), yleensä naiset, jotka eivät ole perinteisesti kuuluneet valtajärjestelmiin. Jotkut taloustieteilijät ovatkin esittäneet, että kaikki kehitysapu tulisi ohjata pienlainoina naisille, jotka ovat vähemmän korruptoituneita ja ymmärtävät, että esimerkiksi puhdas vesi tai aurinkopaneelilla tuotettu energia ovat tärkeämpiä kuin nykyisin arvostetut ydinvoimalat tai patorakennelmat. Samaa sukupuolittunutta periaatetta voidaan soveltaa vaikkapa yksityisautoiluun. Naiset omistavat yhtä paljon autoja kuin miehetkin, mutta he ajavat vain viidenneksen siitä kilometrimäärästä, jonka miehet ovat tien päällä. Kuinka paljon tuosta 80 prosentista yhdistää auto-ajon valtaan ja maskuliinisuuteen? Mainostajat ovat hyvin tietoisia tästä erosta. Kokoavasti voidaan todeta, että yhteyksien tunnistaminen

kuluttamisen ja levottomuuden, vallan ja maskuliinisuuden, kapitalismin ja suitsemattoman kasvun välillä on paitsi taloudellinen myös kulttuurinen tehtävä.

*Gerald Porter*

Kirjoittaja on professori Vaasan yliopistossa

## **Kirjallisuutta**

Roland Barthes, *Mytologiat* (1957).

Arna Paasanen & Marko Ulvila, *Vihreä uusjako* (2010).

Laura Tuominen & Elina Turunen, "Degrowth -talous. Megafoni 1/2010. <http://www.megafoni.fi>.

## **”Kuluttajien tietoisuus on kasvanut”**

### **Myös yrityksiltä tulisi vaatia eettisiä ohjeita noudattavaa toimintaa**

Raha yksistään ei ratkaise, sanoo Suomen akatemian tutkijatohtori Annukka Jokipii ja tarkoittaa, että raha ei ole ainut valintaperuste taloudellisesti kestävästä kehityksestä puhuttaessa.

– Ostopäätöksissä on huomioitava muutkin kestävän kehityksen tekijät. Lyhyen tähtäimen ajattelulla ostetaan sillä hetkellä halvinta, mutta mitä kyseinen ostopäätös tarkoittaa viikon kuluttua? Jokipii kysäisee ja mainitsee esimerkin:

– Kyläkoulujen lakkauttaminen voidaan esittää niin, että säästöjä tulee, mutta vaihtoehtojen kustannuksia ja säästöjä ei tuoda esiin.

Jokipiin kanssa artikkelia taloudellisesti kestävästä kehityksestä oli kirjoittamassa Nortrain Oy:n kouluttaja Anu Ikonen-Kullberg, jonka mukaan aihe on ollut tärkeä kokonaisuus yhteiskuntaa jo tovin aikaa.

– Suuri yleisö on herännyt huomaamaan, että kaikki yritykset eivät toimi eettisesti oikealla tavalla. On tärkeää, että yrityksiltä vaaditaan toimintaa, joka noudattaa eettisiä ohjeita ja kestävän kehityksen periaatteita, Ikonen-Kullberg toteaa. Jokipii on myös ilahtunut siitä, että tietoisuus taloudellisesti kestävästä kehityksestä on levinnyt:

– Toisaalta ajatusta ei saa käyttää väärin sen varjolla, että pitää olla tehokas. Järkeä pitää olla mukana, Jokipii huomauttaa.

Vaikka kestävän kehityksen puolesta puhuvatkin, ei sen paremmin Jokipii kuin Ikonen-Kullbergikään halua moralisoida. Asian voi kuitenkin huomioida arjen valinnoissa: suosimalla lähi- ja luomutuotteita, ostamalla kirpputorilta.

Sekä Jokipii että Ikonen-Kullberg kuvaavat asiantuntija-artikkelin kirjoittamista kahdestaan nautinnoksi. Kaksien aivojen ansiosta näkökulmia punnitaan eri kanteilta ja uusia ajatuksia tulee tuplasti.

– Meillä niin sanotusti natsasi oikein hyvin. Sähköpostit kulkivat kyllä, naiset totesivat. Jokipii on tullut 1990-luvun puolivälissä Oulusta Vaasaan opiskelemaan ja on sillä tiellä yhä. Ikonen-Kullberg jätti työnsä yliopistomaailmassa vuoden vaihteessa siirtyäkseen nykyiseen työhönsä. Molempien arki vierähtää tiiviisti jälkikasvun parissa – omaa vapaa-aikaa ei juuri ole, eikä sitä kaipaakaan.

## PARILLA SANALLA

*Minä:* Annukka Jokipii

*Aihe:* Mielenkiintoinen, ajatuksia herättävä, syvällistä pohdintaa vaativa

*Suomen talvi:* Raikas, puhdas, intensiivinen

*Vaasalaiset:* Lämpimiä, kultturelleja, fiksuja

*Sinä tutkijana:* Innostuva, vahvuutena on siirtää teorialta käytäntöön soveliaiksi, perinpohjainen

*Sinä ihmisenä:* Sosiaalinen, laaja-alainen.

## PARILLA SANALLA

*Minä:* Anu Ikonen-Kullberg

*Aihe:* Monikerroksinen, tärkeä, innostava

*Suomen talvi:* Ihana, rauhoittava, kaunis

*Vaasalaiset:* Ystävällisiä, pohdiskelevia, innovatiivisia

*Sinä kouluttajana:* Käytännönläheinen, ihmisläheinen, tiukka

*Sinä ihmisenä:* Kotihiiri, lämmin, lojaali.

*Katja Sirviö*





## KUSTANNUSTEN VÄHENTÄMINEN EI TARKOITA HALPATUOTANTOA

### Yksilölle riittää kyllä keinoja vaikuttaa yritysten kestävän kehityksen vakiintumiseen

Kestävä kehitys määriteltiin ensimmäisen kerran 1984 Brundtlandin komitean toimesta. Kestävän kehityksen tavoitteena on turvata tulevien sukupolvien elinmahdollisuudet maapallolla. Maailmanpankin pääjohtaja Ismail Serageldin muotoili kestävän kehityksen määritelmän seuraavasti: ”Kestävä kehitys tarkoittaa sitä, että jätämme tuleville sukupolville yhtä paljon mahdollisuuksia kuin meillä on ollut, ellei jopa enemmän.” Tavoitteena on siten tasapainoinen talouskasvu, joka ei pitkällä aikavälillä perustu maailman varantojen hävittämiseen tai velkaantumiseen.

Suomessa yritysten tavoitteena on tuottaa voittoa osakkeenomistajille osakeyhtiölain 5. pykälän mukaisesti, ellei yhtiöjärjestyksessä toisin määrätä. Kannattava yritys on elinkelpoinen, se tuottaa omistajille tuloja, tarjoaa työpaikkoja ja ylläpitää yhteiskunnan toimintoja muun muassa yhteisöveron kautta. Voitto on siten yritystoiminnan kulmakivi. Yritykset pyrkivätkin maksimoimaan voittonsa käyttämällä raaka-aineita, työvoimaa sekä energiaa mahdollisimman tehokkaasti.

Voiton maksimointi on joissain tapauksissa johtanut globalisaation myötä tuttuun ilmiöön, jossa teollisuus ja palvelut siirretään maihin, joissa niiden tuottaminen on edullista ja ympäristö- ja työlainsäädäntö vähäistä. Esimerkiksi kehitysmaissa voidaan sallia jätteiden päästäminen luontoon puhdistamattomana, toisin kuin vaikka Suomessa, ja tämän kautta voidaan tuotteen hinta pitää alhaisena lyhyellä aikavälillä. Vastaavasti henkilöstön hyvinvoinnista tai työajasta ei ole kaikissa maissa säännöksiä, jotka rajoittaisivat toimintaa tai vaatisivat lisäinvestointeja. Tämänkaltaisen yritystoiminta on kestävän kehityksen periaatteiden vastaista.

Kustannusten vähentäminen ei kestävän kehityksen kannalta tarkoita halpatuotantoa vaan suunnitelmallista kokonaisajattelua myös tulevaisuuden näkökulmasta. Kestävän kehityksen mukaisesti yritysten tulisi keskittyä vähentämään kustannuksia muun muassa käyttämällä raaka-aineita tehokkaasti, minimoimalla jätteiden määrää, ottamalla huomioon tuotteen vaikutukset ympäristöön ja kuluttajiin tuotteen koko elinkaaren osalta. Tällaisessa toiminnassa tutkimus- ja kehitystoiminta nousee erittäin tärkeään rooliin. Tuottavuuden kasvu pohjautuukin yhä enemmän tiedon hyväksikäyttämiseen ehtyvien materiaalien sijaan. Myös Euroopan unionin tasolla tämä on huomattu, ja yhdeksi tavoitteeksi kilpailuedun säilyttämiseksi on asetettu ekotehokkaat innovaatiot.

Talouskasvua haetaan yhä enemmän palvelusektorilta, jolloin palveluja tarjoava yritys voi keskittyä käyttämiensä tuotteiden elinkaaren hallitsemiseen. Tässä edelläkävi-jänä voidaan pitää esimerkiksi 1980-luvulla alkanutta kopiokoneiden leasingtoimintaa

niiden myymisen sijaan. Koneita voidaan kierrättää useammassa kohteessa ja niiden tullessa käyttöikänsä päähän palautuu kierrätettäviä osia ja materiaalia takaisin uudelleenvalmistusprosessia varten.

Yksittäinen henkilö voi vaikuttaa yritysten kestävä kehityksen vakiinnuttamiseen usealla tavalla.

Ensinnäkin, kuluttajana hän voi valita sellaisten yritysten tuotteita ja palveluja, joiden toiminta pohjautuu kestävä kehityksen periaatteisiin. Asiakkaiden ja sidosryhmien odotukset ovat vahvasti yritysten toimintaa ohjaava tekijä. Ilman sidosryhmiään yritys ei pystyisi toimimaan, joten sidosryhmien näkemyksen huomioon ottaminen on yrityksellekin elinehto.

Toiseksi, työntekijänä yrityksessä, joka toimii tuotteen tai palvelun tuotejalostusketjussa, kestävä kehityksen periaatteita voi tuoda osaksi yrityksen arvomaailmaa. Jos työntekijä on esimerkiksi kierrätysmyönteinen, voi tätä yleensä soveltaa päivittäiseen päätöksentekoon työpaikalla. Kolmanneksi, yrityksen omistaja voi esimerkiksi sijoitustoiminnan kautta valita sellaisten yritysten osakkeita, jotka ovat läpäisseet kestävä kehitykselle annetut kriteerit. Näitä kriteeristöjä tarjoavat useat toimijat ja ne perustuvat luonnon- ja ympäristönsuojelun sekä yhteiskunnallisen ja sosiaalisen vastuullisuuden arviointiin.

34 Pörssikurssien merkityksen korostuminen on johtanut kvartaalitalouteen, jossa kestävä kehityksen teemoilla ei ole ollut suurta painoarvoa. Talouskriisin osoittettua konkreettisesti talouden lyhytjänteisyyden vaarat, yhä useammat sijoittajat ovat ryhtyneet etsimään perinteisten voittoa tavoittelevien sijoitusstrategioiden rinnalle yritystoimintaa laajemmin arvioivia malleja. Tavoitteena ei suoranaisesti ole toimia hyvän tekijänä, vaan hyötyä sijoituksesta riittävästi. Tärkeimpinä valintakriteereinä ovat tällöin keinot, joilla tuotto yrityksissä tehdään.

Suorilla osakesijoituksilla tai sijoitus- ja indeksirahastoilla voi tehdä kestävä kehityksen mukaista sijoitustoimintaa. Kestävää sijoitustoimintaa rahastojen muodossa on maailmalla ollut jo 1960-luvulta lähtien. Suomeen eettiset sijoitusrahastot rantautuivat 1990-luvulla samalla kun yleinen arvomaailma muuttui myönteisemmäksi ympäristöllisille arvoille. Ensimmäiset eettiset sijoitusrahastot olivatkin ympäristörahastoja, joissa sijoitettiin ympäristön kannalta myönteistä toimintaa harjoittaviin yrityksiin. Nykyään Suomessa toimii reilu kymmenen ja Amerikassa noin 170 eettiseksi luokiteltavaa sijoitusrahastoa.

Sijoitussalkun voi koostaa vaihtoehtoisilla strategioilla. Strategia valitaan usein osakkeita ostettaessa, mutta pitkäaikaisia sijoituksia pitäisi kuitenkin tarkastella myös ajan kuluessa, sillä yritysten toiminta voi muuttua vuosien aikana. Voi esimerkiksi olla, että yritys ei vastaa enää haluttuja valintakriteerejä esimerkiksi yrityskauppojen jälkeen.

Negatiivista arvottamista käytetään, kun sijoituskohteiden ulkopuolelle jätetään perinteisesti epäeettisiksi nähty toimialat (esimerkiksi tupakka, alkoholi, uhkapeli ja aikuisviihde) tai yritykset, joiden toiminta on havaittu muutoin vastuuttomaksi. Tällöin sijoittajan riskinhajauttamismahdollisuudet pienenevät valittavissa olevien yritysten määrän vähetessä, ja muodostettavan salkun riski voi olla suurempi. Sijoittajan

täytyy tällöin hyväksyä sijoitussalkun mahdollisesti huonompi tuotto. Toisaalta, myös vastuuttomasti toimiva yritys on riskinen ja rajaamalla nämä yritykset sijoitussalkun ulkopuolelle riski voi näin ollen myös pienentyä ja tuotto suurentua.

Positiivista arvottamista on sellaisten yritysten valitseminen, jotka toimivat kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti. Vaihtoehtona on tällöin ns. paras luokassaan sijoitusstrategia, jossa pyritään hakemaan kaikkien yritysten joukosta kestävän kehityksen ideologiaa parhaiten soveltaneita yrityksiä. Toisena vaihtoehtona on valita yritykset tietyn teeman mukaisesti, jolloin sijoitetaan esimerkiksi kestävän kehityksen mukaisesti tuotettuun energiaan. Vastuullisesti toimivilla yrityksillä uskotaan tällöin olevan tuotto- ja riskimielessä etulyöntiasema suhteessa kilpailijoihin. Lisäksi ajatuksena on usein, että sijoittajien suosissa kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti toimivia yrityksiä seuraavat muut yritykset perässä ja koko toimiala muuttuu pitkällä aikavälillä vastuullisemmaksi.

Edellisistä poikkeavassa sijoitusstrategiassa valitaan yrityksiä, jotka toimivat epäeettisesti ja pyrkii vaikuttamaan niiden toimintaan aktiivisesti omistajaohjauksen kautta. Tällöin tavoitteena on muuttaa epäeettinen yritys eettiseksi yritykseksi aktiivisen toiminnan kautta. Muutosta tuodaan päätöksentekoon yhtiökokouksissa ja toimivilla suhteilla yrityksen johtoon.

Kestävän kehityksen sijoitusrahastot ilmoittavat sivustoillaan käyttämänsä strategian kuten myös yhteenvedon sijoituskohteista. Lisäksi on olemassa rahastoja, jotka lahjoittavat tietyn osuuden vuosittaisistaan tuotoistaan hyväntekeväisyyskohteisiin ja edistävät näin kestävän kehityksen ajattelumallia, vaikka strategiassaan eivät välttämättä noudata sen ideologiaa.

Lisäksi rahoitusmarkkinat tarjoavat erilaisia kestävän kehityksen indeksejä, jotka perustuvat kolmannen riippumattoman osapuolen arviointiin yritysten toiminnasta. Yritys valitaan mukaan indeksiin, kun sen toiminta vastaa indeksinlaskijan vaatimuksia esimerkiksi taloudellisissa, sosiaalisissa ja ympäristövastuukysymyksissä. Indekseihin perustuvilla rahastoilla piensijoittaja pääsee aloittamaan vastuullisen sijoittamisen helposti, kun vaativa taustatyö on tehty valmiiksi indeksin laskijan toimesta.

*Anu Ikonen-Kullberg ja Annukka Jokipii*

Ikonen-Kullberg on kouluttaja Nortrain Oy:llä ja Jokipii Suomen Akatemian tutkijatohtori Vaasan yliopistossa

# **Etanolia käytettiin biopolttoaineena Brasiliassa jo 35 vuotta sitten**

## **Kylmät talvet ja kesähelteet vaikeuttavat kasvien ja eläinten selviytymistä**

Turun yliopiston ympäristöjohtamisen dosentti Tarja Ketola kirjoitti 20 vuotta sitten lisensiaatintutkielmansa Nesteenv ympäristöjohtamisesta. Tuolloin öljy-yhtiöiden hiilidioksidipäästöt eivät kiinnostaneet, nyt niistä puhutaan koko ajan.

– Muistan 1970-luvulta, miten yksi kylämme isäntä kasvatti sinappia ja valmisti siementen öljystä polttoainetta traktorilleen. Kymmenen vuotta myöhemmin näytin opiskelijoilleni televisio-ohjelmaa Brasiliasta, jossa sokeriruo’osta valmistettiin etanolia koneiden polttoaineeksi, Ketola muistelee.

Biopolttoaine öljyn korvaajana on kuitenkin nostanut päätään vasta 2000-luvulla, kun hiilidioksidipäästöjen vaikutus ilmastonmuutokseen on ymmärretty.

Ketola muistuttaa kuitenkin, että biopolttoaineet eivät yksin ole tie onneen.

– Niilläkin on haitallisia vaikutuksia ihmisiin ja luontoon. Pitäisikin löytää ne biopolttoaineet, joilla on vähiten haitallisia ja eniten hyödyllisiä vaikutuksia, Ketola huomauttaa.

36 Ketola vertaakin biopolttoaineiden raaka-aineiden ja valmistusprosessin kestävyyttä koko kestäväns kehityksen ajatukseen: ekologinen, sosiaalinen, kulttuurinen ja taloudellinen kestävyys liittyvät kaikki biopolttoaineiden raaka-aineisiin ja valmistusprosessiin. Kysyttäessä, mikä biopolttoaineissa Ketolaa kiehtoo, vastaa hän haaveilevansa pelastavansa maailman – kukapa ei sankariksi haluaisi.

– Vakavasti puhuen olen yksi niistä, jotka yrittävät herätellä ihmisiä huomaamaan, mihin nykyisellä elämäntavalla päädymme, Ketola toteaa.

Talven kylmyys ja kesähelteet rasittavat terveyttä ja kukkaroa sekä vaikeuttavat kasvien ja eläinten selviytymistä.

Kuten monien muidenkin tutkijoiden myös Ketolan työ ja vapaa-aika tuppaavat sekoittumaan. Ketola joutuu matkustamaan paljon, joten hän korvaa lentojen aiheuttamat hiilidioksidipäästöt tukemalla ympäristöhankkeita – eikä omista autoa.

– Luen kyllä hauskojakin opettavaisia kirjoja, kuten Alexander McCall Smithin Botswana-sarjaa ja Dostojevskin tragikomedioita. Myös fyysisestä terveydestä on pidettävä huolta, jotta jaksaa tehdä tätä usein turhauttavaltakin tuntuva työtä, Ketola kertoo.

## PARILLA SANALLA

*Artikkelisi aihe:* aurinkoauto, tuulikone

*Suomalainen talvi:* hymyilevät hanget

*Vaasalaiset:* toiset rehtejä, toiset kieroja, vasta kokemus opettaa

*Sinä tutkijana ja opettajana:* tehtäväkeskeinen, innostunut ja innostava

*Sinä ihmisenä:* introvertti, tuimannäköinen, mutta kiltti.

Katja Sirviö



## KESTÄVÄ KEHITYS KÄYTÄNNÖSSÄ: ESIMERKKINÄ BIOPOLTTOAINEET

Kestävässä kehityksessä on neljä ulottuvuutta: ekologinen, sosiaalinen, kulttuurinen ja taloudellinen kestävyys. Meidän kaikkien yksityisten ihmisten, yritysten ja julkisyhteisöjen tulisi miettiä valintojemme kestävyyttä, on kyse sitten ruokaostoksista, isommista hankinnoista, matkustusvaihtoehdoista tai investoinneista. Biopolttoaineiden vertailu kertoo esimerkin siitä, millaisia pohdintoja kestäväan kehitykseen pääseminen vaatii.

Biopolttoaineita voidaan valmistaa monista raaka-aineista kuten kasviöljyistä, peltobiomassasta, puuperäisestä biomassasta, turpeesta, levistä ja jätteistä. Nyt kun öljyn hiilidioksidipäästöjen suuri vaikutus ilmastomuutokseen ymmärretään, tätä muutenkin saastuttavaa, ihmisoikeuksia polkevaa ja alkuperäiskulttuureita tuhoavaa mustaa kultaa yritetään korvata biopolttoaineilla.

Kasviöljyistä jalostettavat biopolttoaineet ovat saaneet huonon maineen palmuöljyn takia, sillä palmuöljytuotanto tuhoaa sademetsiä ja luonnon monimuotoisuutta muissakin metsissä ja soissa sekä alkuperäisväestön perinteisiä oikeuksia, maita, elinkeinoja ja kulttuureita. Bioetanolin tuottaminen palmuöljystä saastuttaa ja aiheuttaa paljon hiilidioksidipäästöjä metsien raivauksessa, peltojen muokkauksessa ja lannoituksessa, kuljetuksissa esimerkiksi Malesiasta Suomeen ja jalostuksessa. Biopolttoainetta valmistetaan myös soija-, rypsi- ja auringonkukkaöljystä, mikä vähentää niiden ruokatuotantoa terveellisiin ruokavalioihin, vaikka antaakin paikallisille maanviljelijöille laajemmat markkinat tuotteilleen. Sen sijaan teollisuuden ja ravintoloiden paistorasvajätteiden jalostaminen biopolttoaineiksi on kestävämpää tuotantoa, sillä se muuttaa ympäristöä pilaavat jätteet hyödyllisiksi uusiksi tuotteiksi tuhlaamatta luonnon raaka-aineita.

Peltobiomassasta valmistettaviin biopolttoaineisiin suhtaudutaan myös kriittisesti. Varsinkin ohran, vehnän ja maissin käyttö autoissa kauhistuttaa monia, joiden mielestä ihmisten ruuasta ei saisi tehdä koneiden polttoainetta. Suomessa on välillä viljavuoria, ja niinä vuosina maanviljelijät voisivat myydä liikatarjontansa biopolttoaineiden raaka-aineiksi, mutta biopolttoaineiden tuotanto vaatii jatkuvaa suurta raaka-ainevirtaa, mistä saattaa muina vuosina seurata ristiriitoja ruoka- ja polttoainehuollon välille. Vielä vaikeampi tilanne on monissa kehitysmaissa, joissa ihmiset näkevät nälkää, kun paikallisten peltosten viljasadot myydään monikansallisille biopolttoaineyhtiöille ja ulkomailta tuodaan kalliita viljatuotteita, joita kansalaisilla ei ole varaa ostaa. Suomessa voisi sokerijuurikkaasta jalostaa etanolia sen sijaan että sitä tuodaan sokeriruo'osta jalostettuna Brasiliasta Suomeen. Bioetanolin lähituotanto peltoruokakasveista on ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävämpi ratkaisu kuin tuonti, muttei silti kestävin vaihtoehto. Parempi olisi käyttää paikallisia, syötäväksi kelpaamattomia rikkakasveja, joita ei viljellä vaan niitetään. Kestävin peltobiopolttoaine on se osa sadonkorjuujätteestä, joka muuten poltettaisiin; osa kannattaa jättää pelloille mätänemään lannoitteeksi.

Puuperäisistä biomassoista mainittakoon puut, jätepuu, hakkuujätteet ja sahanpurut sekä puusta puristetut pelletit ja siitä leikattu hake. Puiden käyttö biopolttoaineeksi tuomitaan laajasti: metsät ovat maapallon keuhkot ja puut metsien monimuotoisten ekosysteemien koossapitävät voimat; toisaalta teollisuus haluaa säästää isot puut sellun ja paperin tuotantoon. Pellettejä ja haketta kuitenkin tuotetaan rakennusten lämmöntuotannon polttoaineiksi, vaikka se kuluttaakin arvokasta luonnonvaraa ja aiheuttaa hiilidioksidi-, hiukkas- ja muita päästöjä. Jätettä kaasuttamalla voidaan tuottaa puukaasua liikennepolttoaineeksi, jonka hyötysuhde on hyvä, mutta päästöt suuret. Metsäyhtiöt investoivat miljoonia hakkuujätteiden (oksien ja latvusten) sekä kantojen, juurien ja pienten puiden muuttamiseksi biopolttoaineiksi. Niiden riistäminen metsien ekosysteemistä on vaarallista sekä luonnon monimuotoisuuden että ilmaston muutoksen kannalta. Metsissä ne sitovat hiilidioksidia, mutta biopolttoaineiksi jalostettaessa niistä syntyy paljon hiilidioksidipäästöjä. Talousmetsissä pitäisi avohakkuiden sijasta puiden runkoja kaataa valikoivilla harvennushakkuilla, joissa kasvavat puut ja kaadettujen puiden muut osat jätetään metsiin. Kaadettujen puiden oksat ja latvustot lehtineen ja havuineen ovat elintärkeää luonnollista ravinnetta metsien maaperälle, jota ei tarvitse lannoittaa kemikaaleilla. Kannot ovat metsien biopankkeja ja sydämiä, joista uusi elämä versoo, juuret taas niiden verisuonia, jotka pitävät maaperän koossa estäen eroosiota. Tuhannet kasvit ja eläimet elävät symbiooseissa puiden, kantojen ja juuristojen kanssa. Ihmiskunnankin selviytyminen riippuu metsistä. Metsien tuhoaminen uhkaa ihmiselämän perusaineiksia: puhdasta ilmaa, vettä ja ruokaa. Ihmiset tarvitsevat metsiä myös virkistystä ja mielenrauhaa varten. Hakkuujätteiden sijasta toinen metsäteollisuuden jätemuoto, sahanpurut, olisi kestävämpi raaka-aine biopolttoaineille.

39

Turpeesta tehdään kestäväntä polttoainetta voimalaitoksille. Turpeen käyttö aiheuttaa yhtä paljon hiilidioksidi-, rikki- ja typpipäästöjä kuin hiili. Turvetta nostetaan koneellisesti soista varsinkin Suomessa ja Irlannissa, mutta irlantilaiset aikovat siirtyä turpeesta uusiutuviin energialähteisiin. Suomessa yritykset pyrkivät ojittamaan lisää turvepeltoja luonnontilaisista soista, kun taas ympäristöjärjestöt tahtovat ennallistaa nykyisetkin turvepellot takaisin luonnontilaisiksi soiksi. Turpeen käyttöön houkuttelee sen mainio taloudellinen kannattavuus, jossa ekologiset, sosiaaliset ja kulttuuriset haitat on ulkoistettu. Maailmanlaajuisesti katsoen suot ovat harvinaisia, kasvistoiltaan ja eläimistöiltään monimuotoisia ekosysteemejä, joita olisi suojeltava. Luonnontilaiset suot säilyttävät vettä ja ehkäisevät tulvia sekä mahdollistavat purojen ja lampien olemassaolon. Soiden ojitus vie nämä kyvyt ja tuhoaa niistä riippuvan ekosysteemin eläimeen ja kasveineen. Ojitettujen turvepellojen ovat myös kulttuurimaiseman pilallisia. Soiden luonnontilaan jättäminen kannattaa kansantaloudellisestikin, sillä ne ovat tehokkain ilmastonmuutosta vähentävä mekanismi: suot sitovat hiilidioksidia kymmenen kertaa enemmän kuin mikään muu ekosysteemi.

Levistäkin voisi tuottaa biopolttoainetta. Levälauttojen kerääminen joista, järvistä ja meristä puhdistaa vesistöjä, joten tällainen biopolttoainetuotanto olisi ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja ehkä taloudellisestikin kannattavaa. Öljy-yhtiöt eivät kuitenkaan tyydy tähän vaan tahtovat kasvattaa levää jättimäisissä altaissa taatakseen

halvan, tasalaatuisen raaka-aineen jatkuvan saatavuuden. Altaista levä karkaa helposti luontoon, jolloin seurauksena on vesistöjen elämän kuoleminen hapenpuutteeseen. Levien kasvatusta altaissa saattaa levittää malariaa sekä aiheuttaa yllätyksellisiä metaanijäätymiä. Yritysten ahneus voi siis muuttaa kestävä biopolttotekniikan vastakohdaksi.

Biojätteistä tehdään biokaasua tehtaissa, kaatopaikoilla ja jätevedenpuhdistamoissa. Näin estetään metaanipäästöt kotitalouksien, maatalouksien ja teollisuuden biojätteistä ja muutetaan jätteet hyödyllisiksi tuotteiksi. Biojätteistä saa kaksi kertaa enemmän biopolttotekniikkaa kuin muista raaka-aineista. Biokaasu on nykypolttotekniikkaa puhtaampi: sen hiilidioksidi ja muut päästöt ovat alimmat. Parasta biopolttotekniikkaa raaka-ainetta ovat ihmisten ulosteet, sillä ne ovat ainoa jätelaji, jonka määrän minimointiin ei pyritä onhan suolen hyvä toiminta terveydelle tärkeää!

Kaikilla biopolttotekniikoilla on joitakin kestävä kehitystä edistäviä vaikutuksia, mutta myös useita kestävämmän kehityksen johtavia vaikutuksia. Jätteistä tehty biokaasu on ekologisesti kestävämpää kuin kasviöljyistä, peltobiomassasta, puuperäisestä biomassasta, turpeesta tai levistä tehty biopolttotekniikka, sillä nämä vähentävät luonnon monimuotoisuutta kun taas biojätteiden käyttö raaka-aineena jättää luonnon rauhaan ja puhdistaa elinympäristöämme. Biopolttotekniikoiden tuottaminen aiheuttaa aina hiilidioksidi- ja muita päästöjä, sosiaalisia ja kulttuurisia vaikutuksia ja taloudellisia kustannuksia viljely- ja/tai keräilyvaiheissa, kuljetuksissa ja jalostuksessa. Biopolttotekniikasta tulisi päästä eroon. Tuuli- ja aurinkoenergialla toimivat sähköautot ja -koneet ovat ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja pian myös taloudellisesti kestävimpiä.

*Tarja Ketola*

Kirjoittaja on Turun yliopiston ympäristöjohtamisen dosentti



## *Aiemmin ilmestyneet:*

1/1991	Kielikylpymenetelmä: Kielen käyttö mielekkääksi
2/1992	En modell för språk i daghem och skola Language Acquisition at Kindergarten and school
3/1993	Sanomalehtiyliopisto Suomi lamassa - Esimiestyön kehittäminen - Suunnittelumaantiede
4/1993	Yrittäjyyden uudet ulottuvuudet
5/1993	Kuluttajakäyttäytyminen
6/1994	Opiskelusta elämänlaatua aikuisopiskelijan selviytymisopas
7/1994	Kahden kielen kautta monikielisyyteen
8/1995	Yritysriski vai riskiyritys
9/1995	Kansainväliset liikeneuvottelut
10/1995	Hyvinvointivaltion uudet arvot
11/1996	Tänä päivänä. Sanomalehtiyliopiston tutkielma ajan hengestä.
12/1996	Developing Core Competencies in Small Business for the 21st Century
13/1996	Kielikylpy: Kielitaitoon käytön kautta
14/1996	Kielikylvyllä suu puhtaaksi
15/1997	Tiimit ja johtaminen
16/1998	Julkisjohtaminen
17/1998	Ihmisiä sanomalehtiyliopistossa 1992-1998
18/1998	Päätöksenteon ja ennustamisen matematiikkaa
19/1998	Johdatus nuotoiluun
20/1999	Tuhat vuotta Pohjanmaan historiaa
21/2000	Aluetalouden rakenteet ja toiminta
22/2001	Tuotantotalouden erityiskysymyksiä. Ketterää ja tuottavaa ulkoistamista kestävän kilpailukyvyyn näkökulmaa unohtamatta
23/2002	Itsetuntemuksesta voimaa työssä jaksamiseen
24/2003	Nimellään paikka löydetään Pohjanmaallakin. Nimistöt ja nimistöntutkimus
25/2004	Hyvä, paha informaatio – informaatio-oikeuden erityiskysymyksiä
26/2004	Tilit tarkastukseen vai tarkastajat tilille – Tilintarkastuksella on pitkät perinteet
27/2005	Arvoilla hyvään hallintoon
28/2006	Terva, tekniikka ja terveys. Vaasalainen yrittäjyys, ennen, nyt ja tulevaisuudessa
29/2006	Kiina-ilmiö
30/2007	Kulutuksellisia elämyksiä etsimässä
31/2008	Ilmastonmuutoksen vaikutus energiatekniikkaan
32/kevät 2010	Johtamisen haasteet muuttuvassa ympäristössä
33/syksy 2010	Eurooppalaisen ihmisen maailmankatsomus ja ihmiskuva
34/kevät 2011	Kestävä kehitys
35/syksy 2011	Johtamisen etiikka